

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра кримінального права, кримінології, цивільного та господарського права

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан юридичного факультету

С.В. Матвеев

РОБОЧА ПРОГРАМА
МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО
(назва навчальної дисципліни)

підготовки перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 08 «Право»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 08 «Право»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Право»
(найменування освітньої програми)

тип дисципліни дисципліна професійної підготовки

2020 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою кримінального права,
кримінології, цивільного та господарського
права № 1
від «28»серпня 2020 року

Завідувач кафедри

_____ І.В.Шаповалова
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ І.В.Шаповалова

Розробник: Притула Анатолій Михайлович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права, кримінології, цивільного та господарського права.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна для бакалаврів «Міграційне право» базується на дисциплінах які вивчаються паралельно, як «Теорія держави та права», «Конституційне право України», «Міжнародне публічне право», «Адміністративне право» для бакалаврів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Міграційне право» є правове регулювання міграційних процесів, пов'язаних із переміщенням фізичних осіб.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться **150** годин, **5** кредитів ECTS.

2.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міграційне право» є опанування студентами теоретичних знань і формування у них практичних умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, пов'язаних з проблемами міграції, глибоке і всебічне дослідження зародження і розвитку правового регулювання міграційних процесів в Україні, здійснення аналізу правового статусу різних категорій мігрантів в Україні (іммігрантів, іноземців та осіб без громадянства, яким надається притулок, біженців, репатріантів), сприяння опануванню методики правового аналізу норм міграційного права України та Європейського Союзу.

Завдання курсу полягає у висвітленні особливостей міграції в сучасному політичному процесі, розкритті тенденцій взаємозумовленості міграційної і політичної динаміки, визначенні особливого місця й ролі міграційного чинника в політичному житті. Студенти повинні оволодіти знаннями про структуру та динаміку міграційних переміщень у світовому та національному вимірах; про ключові тренди глобальних міграційних процесів у сучасному світі та місце і роль у них України; мати уявлення про світову політичну практику і правові механізми регулювання глобальних і регіональних міграційних процесів та про політико-правові інструменти керування міграційними процесами на національному рівні.

3.

Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Міграційне право» забезпечує набуття здобувачами освіти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК3.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК7.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК15.	Прагнення до збереження навколишнього середовища

Спеціальні (фахові) компетентності

СК11.	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти
СК12.	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції
СК13.	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 15.	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Міграційне право» здобувач вищої освіти

повинен досягти таких запланованих результатів навчання:

ПР4.	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
ПР9.	Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
ПР13.	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
ПР15.	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
ПР19.	Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
ПР21.	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем	пз	лаб	с.р.		л	сем	пз	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Тема 1 Вступ до міграційного права	16	4	-	2	-	10	16	1	-	-	-	15
Тема 2 Міграційне право як галузь права	14	4	-	2	-	8	14	1	-	-	-	13
Тема 3 Суб'єкти міграційного права	16	4	-	2	-	10	16	2	-	-	-	14
Тема 4 Правове регулювання в'їзду в Україну та виїзду за її межі	16	4	-	2	-	10	16	2	-	-	-	14
Разом за змістовим модулем 1	62	16	-	8	-	38	62	6	-	-	-	56
Змістовий модуль 2.												
Тема 5 Правове регулювання імміграції, притулку та репатріації	24	9	-	4	-	11	24	2	-	1	-	21
Тема 6 Правовий статус внутрішньо переміщених осіб	23	9	-	4	-	10	23	2	-	1	-	20
Тема 7 Юридична відповідальність у міграційному праві	23	10	-	2	-	11	23	2	-	1	-	20
Тема 8 Міжнародне міграційне право	18	8	-	2	-	8	18	2	-	1	-	15
Разом за змістовим модулем 2	88	36	-	12	-	40	88	8	-	4	-	76
Усього годин	150	52	-	20	-	78	150	14	-	4	-	132

5. Зміст програми навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ВСТУП ДО МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА

Поняття, зміст і види міграції. Значення громадянства в міграційному праві. Поняття державного кордону України. Свобода пересування та її межі. Історичні витоки міграційного права.

ТЕМА 2. МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА

Поняття, предмет і метод міграційного права. Принципи та функції міграційного права. Система та інститути міграційного права. Міграційно-правові норми. Джерела міграційного права.

ТЕМА 3. СУБ'ЄКТИ МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА

Поняття та види суб'єктів міграційного права. Правовий статус мігрантів. Іноземці, особи без громадянства та біженці. Державна міграційна служба України та її повноваження. Взаємодія ДМС України з іншими органами держави.

ТЕМА 4. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В'ЌЗДУ В УКРАЇНУ ТА ВИЌЗДУ ЗА ЇЇ МЕЖІ

Документи, що посвідчують особу, та дають їй право на перетин державного кордону України. Поняття, категорії та види віз. Порядок і умови в'їзду на територію України. Порядок і умови виїзду за межі України. Обмеження в'їзду в Україну та виїзду за її межі.

ТЕМА 5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІММІГРАЦІЇ, ПРИТУЛКУ ТА РЕПАТРІАЦІЇ

Поняття, умови та порядок імміграції в Україну. Правовий статус іммігрантів. Поняття та зміст права на притулок. Правовий статус біженця. Порядок надання, втрати та позбавлення статусу біженця. Правове регулювання репатріації

ТЕМА 6. ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Поняття внутрішньо переміщеної особи. Облік та реєстрація внутрішньо переміщених осіб. Завдання та повноваження Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України. Правовий режим тимчасово окупованої території. Забезпечення прав та свобод громадян, які проживають на тимчасово окупованій території. Порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

ТЕМА 7. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ

Протидія нелегальній міграції. Протидія торгівлі людьми. Адміністративна відповідальність у сфері міграції. Кримінальна відповідальність у сфері міграції. Юридична відповідальність посадових осіб Державної міграційної служби України.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНЕ МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО

Регулювання міграційно-правових відносин в країнах Східної Європи. Міграційне право Європейського Союзу. Діяльність Ради Європи у сфері міграції. Правове регулювання міграційних процесів у США, Великій Британії та Канаді

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до міграційного права	4	1
2	Міграційне право як галузь права	4	1
3	Суб'єкти міграційного права	4	2
4	Правове регулювання в'їзду в Україну та виїзду за її межі	4	2
5	Правове регулювання імміграції, притулку та репатріації	9	2
6	Правовий статус внутрішньо переміщених осіб	9	2
7	Юридична відповідальність у міграційному праві	10	2
8	Міжнародне міграційне право	8	2
	Усього годин	52	14

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до міграційного права	2	1
2	Міграційне право як галузь права	2	1
3	Суб'єкти міграційного права	2	2
4	Правове регулювання в'їзду в Україну та виїзду за її межі	2	2
5	Правове регулювання імміграції, притулку та репатріації	4	2
6	Правовий статус внутрішньо переміщених осіб	4	2
7	Юридична відповідальність у міграційному праві	2	2
8	Міжнародне міграційне право	2	2
	Усього годин	20	4

8. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

9. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

10. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до міграційного права	10	15
2	Міграційне право як галузь права	8	13
3	Суб'єкти міграційного права	10	14
4	Правове регулювання в'їзду в Україну та виїзду за її межі	10	14
5	Правове регулювання імміграції, притулку та репатріації	11	21
6	Правовий статус внутрішньо переміщених осіб	10	20
7	Юридична відповідальність у міграційному праві	11	20
8	Міжнародне міграційне право	8	15
	Усього годин	78	132

11. Завдання для самостійної роботи

Не передбачено навчальним планом.

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену)

1. Поняття, зміст і види міграції.
2. Значення громадянства в міграційному праві.
3. Поняття державного кордону України.
4. Свобода пересування та її межі.

5. Історичні витоки міграційного права.
6. Поняття, предмет і метод міграційного права.
7. Принципи та функції міграційного права.
8. Система та інститути міграційного права.
9. Міграційно-правові норми.
10. Джерела міграційного права.
11. Поняття та види суб'єктів міграційного права.
12. Правовий статус мігрантів.
13. Іноземці, особи без громадянства та біженці.
14. Державна міграційна служба України та її повноваження.
15. Взаємодія ДМС України з іншими органами держави.
16. Документи, що посвідчують особу, та дають їй право на перетин державного кордону України.
17. Поняття, категорії та види віз.
18. Порядок і умови в'їзду на територію України.
19. Порядок і умови виїзду за межі України.
20. Обмеження в'їзду в Україну та виїду за її межі.
21. Поняття, умови та порядок імміграції в Україну.
22. Правовий статус іммігрантів.
23. Поняття та зміст права на притулок.
24. Правовий статус біженця.
25. Порядок надання, втрати та позбавлення статусу біженця.
26. Правове регулювання репатріації.
27. Поняття внутрішньо переміщеної особи.
28. Облік та реєстрація внутрішньо переміщених осіб.
29. Завдання та повноваження Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України.
30. Правовий режим тимчасово окупованої території.
31. Забезпечення прав та свобод громадян, які проживають на тимчасово окупованій території.
32. Порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.
33. Протидія нелегальній міграції.
34. Протидія торгівлі людьми.
35. Адміністративна відповідальність у сфері міграції.
36. Кримінальна відповідальність у сфері міграції.
37. Юридична відповідальність посадових осіб Державної міграційної служби України.
38. Регулювання міграційно-правових відносин в країнах Східної Європи.
39. Міграційне право Європейського Союзу.
40. Діяльність Ради Європи у сфері міграції.
41. Міжнародна організація міграції (МОМ).
42. Правове регулювання міграційних процесів у США, Великій Британії та Канаді.

13. Методи навчання

1. Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія тощо); методи візуалізації (презентація, графічна та таблична ілюстрація, метод демонстрацій тощо); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

2. Методи навчання на практичних заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); практичний метод (метод візуалізації (презентація, графічна та таблична ілюстрація, метод демонстрацій та інші); дослідницький метод, пошуковий метод (робота з навчально-методичною літературою: рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій, розв'язання завдань тощо); метод проблемного виконання, репродуктивний метод.

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Міграційне право» використовуються такі методи оцінювання:

- для поточного контролю у вигляді: *усного та письмового опитування, фронтального опитування, доповідей, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних завдань тощо.*
- для модульного контролю у вигляді: *письмової відповіді (теоретичні питання, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач тощо).*
- для підсумкового контролю у вигляді *заліку у формі письмової відповіді (теоретичні питання, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач тощо).*

15. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *модульний контроль* передбачає письмове виконання різних видів контрольних завдань.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення екзамену або заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Міграційне право» є підсумковий контроль – диф.залік.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного, модульного та підсумкового контролю знань у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Міграційне право» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному занятті	1-3
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-3
Тестування	1-3
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе тощо	1-5
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у	1-5

публічних заходах (конференція, семінар, тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Модульний контроль

Навчальна дисципліна «Міграційне право» передбачає виконання двох модульних контрольних робіт. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Міграційне право» оцінюється в **10 балів**. Максимальна сумарна кількість балів за модульний контроль складає **20 балів**.

Здобувач вищої освіти допускається до підсумкового контролю у разі набрання ним за результатами поточного та модульного контролю не менше **20 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння (змістового модуля) навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за екзамен з початкової дисципліни «Міграційне право» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії у відповідності до «Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти».

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно таблиці:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА A ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проекту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Приклад для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота - 60								Підсумковий контроль	Сума	
Змістовий модуль 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Самостійна робота		
1	2	2	2	2	2	2	2		10	40
Модульний контроль 1 - 20										

Приклад для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота - 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50	10	40	100

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Міграційне право» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- робочу програму навчальної дисципліни;
- методичні вказівки до вивчення дисципліни;
- опорний конспект лекцій;
- варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів;
- варіанти завдань для модульного контролю;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Рекомендована література

Основні нормативні акти:

Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141

Акти міжнародного права:

1. Європейська Конвенція про громадянство. Міжнародний договір від 07 листопада 1997 року (Витяг). Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 2001. № 11. Ст.69-77
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 листопада 1985 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 05 листопада 1992 року. Офіційний вісник України. 2006. №50. Ст. 3381
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Офіційний вісник України. 2008. № 93.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Офіційний вісник України. 1998 р. № 13.
6. Конвенція про статус апатридів. Міжнародний договір від 28 вересня 1954 року (Витяг). Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 2013. №11. Ст. 131-139
7. Конвенція про статус біженців. Документ ООН від 28 липня 1951 року (Витяг). Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 2002. № 1. Ст. 111-120
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
9. Міжнародний пакт про соціальні, економічні і культурні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
10. Про статус беженцев : Конвенция ООН от 27 июля 1951 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org/russian/document/convents/hr.htm>

Закони України:

1. Декларація прав національностей України від 01 листопада 1991 року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст. 799
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35, 35- 36, 37. Ст. 446
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51. Ст. 1122.
5. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року (зі змінами і допов.) . Відомості Верховної Ради України. 2016. №322-VIII. Ст. 192
6. Кримінальний кодекс України від 4 квітня 2001 року (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.

7. Про біженців : Закон України від 08 липня 2011 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. С. 146.
8. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. С. 65.
9. Про державний кордон України : Закон України від 04 листопада 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. С. 5.
10. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 26. С. 892.
11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. С. 367.
12. Про імміграцію : Закон України від 07 червня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 41. С. 197.
13. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. С. 540.
14. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21 січня 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 18. С. 101.
15. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. С. 179. 37. Про правонаступництво України : Закон України 12 вересня 1991р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 46. С. 617.
16. Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців : Закон України від 10 січня 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 17. С. 118.
17. Про ратифікацію Європейської Конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів : Закон України від 16 березня 2007 р. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 21. С. 290.
18. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17 липня 1997 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 236.
19. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11 грудня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. С. 232.
20. Робоча програма з навчальної дисципліни «Міграційне право» для здобувачів вищої освіти за напрямом підготовки 08 "Право", галузь знань 081 «Право», бакалаврський рівень вищої освіти / Укладач В.В. Макарчук. – Біла Церква: БНАУ, 2019. 14 с.
21. Стрельцов Є. Л., Притула А. М. Кримінально-правова охорона державного (митного) кордону України. О.: Фенікс, 2015. 108 с.

20. Інформаційні ресурси

<http://portal.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.

<http://kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

<http://ccu.gov.ua> – Офіційний сайт Конституційного Суду України.

<http://president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.

<http://www.un.org> – Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй

<http://coe.int> - Офіційний сайт Ради Європи

<http://europa.eu.int> - Офіційний сайт Європейського Союзу

<http://echr.coe.int> - Офіційний сайт Європейського суду з прав людини

<http://iom.org.ua> - Офіційний сайт Міжнародної організації міграції в Україні